

mo istoriją ir dabartinį muziejų, lankytinų vietų, nutolusių ne daugiau kaip penkiolika kilometrų nuo šio kelio, tinklą – tai Muziejų metams paminėti gimusi idėja. Edmundas Žalpys, Milda Ričkutė, Sigita Dacienė ir Inga Kriškčiūnienė prisimena ar pristato nemažai įsimintinų su žemaičių kultūra susijusių renginių, o dailininkas Kazys Kęstutis Šiaulytis publikuoja savo akvarelių, sukurtų keliaujant po Žemaitiją, ciklą. Šiame skyriuje rasime ir šešių žemaitiškų, Žemaitijai skirtų ar su ja susijusių naujausių leidinių anotacijas. Knygos gale skelbiamos santraukos iš viso net devyniomis kalbomis: lietuvių, žemaičių, latvių, čekų, lenkų, rusų, vokiečių, prancūzų, anglų. Negalima nepaminėti turtingos ir puikios kokybės vaizdinės leidinio dalies – daugybės tvarkingai aprašytų spalvotų ir paprastų nuotraukų, kitų iliustracijų. Labai gražus ir praktiškas sumanymas – paskutiniuose leidinio puslapiuose paskelbti dvejų metų kalendorius, skirtus Lauryno Ivinskio *metskaitlių* 200-osioms metinėms, primenančius taip pat ir Tarmių metus, D. Poškos Baublio, Maironio garbingas sukaktis. Atsivertus pačią knygą pabaigą, kurioje palikta keletas tuščių lapų skaitytojo užrašams ir įtaisytos dvi mielais kalvio darbų fragmentais padabintos kompaktinės plokštelės („Žemaičiūse“ – eilės Alekso Stanislovo Girdenio, muzika ir atlikimas Povilo Girdenio; „Raseinių krašto dainos: 1 rinkinys“ – atlieka folkloro ansamblis „Visi“), šmėkštelėjo mintis, kad leidinys „veržiasi“ ir netrukus gali tapti parankine stalo knyga kiekvienam žemaičiui, branginančiam savąjį kraštą ir jo kultūrą.

Aušra Žičkienė

LIETUVIŠKOS DAINOS:

[Kompaktinė plokštelė], įrašė folkloro ansamblis „Gilė“, Kaunas: „Gilės“ įrašų studija, 2012–2013. – 22 dainos.

„Dainuoju laimei arba nelaimi, linksmiuos visad, nedrebu baimėj“ – XIX šimt-metyje kunigo Antano Juškos išgirsta ir užrašyta (o gal ir paties sukurta?) panemu-nių linksmojo varguolio daina „Būk sveikas linksmas“ yra tapusi Kauno Jono Pauliaus II gimnazijos (buvusios „Ažuolo“ viduri-nės mokyklos) žygeivių ir folkloro klubo „Gilė“ himnu. Pats klubas įkurtas 1994 metais mokytojo Dobilo Juškos (gražus sutapimas!), kuris savo ruožtu yra žinomo labai darbštaus XX a. Betygalos kraštotyri-ninko mokytojo Antano Juškos sūnus. Toks pavardžių ir pomėgių susipynimas sukelia netgi anekdotiškų tautosakinių situacijų, kai kartais „laike pasimetę“ žmonės pradeda klausinėti, iš kur čia atsiradęs kunigo Antano sūnus...

Lituanisto sūnus D. Juška yra fizikos ir astronomijos mokytojas metodininkas, ne-formaliojo ugdymo (folkloro krypties) eks-pertas, taip pat liaudiškų muzikos instru-mentų meistras, jau antrą dešimtį metų su savo mokiniais nakvojantis po žvaigždėmis vasaros žygių po Lietuvą metu, Pašventupio etnografinėje sodyboje, Dubysos regionii-niame parke, organizuojantis kūrybines jaunimo stovyklas, į kurias šalia kauniš-kių mielai buriasi ariogališkiai, o į Rasos šventes atkeliauja bičiuliai net iš Zarasų bei kitų tolimesnių vietovių. Daugelį da-lykų, ne tik šventes, klubo ir ansamblio nariai pasidaro patys: vaikinai išmoksta gaminti muzikos instrumentus, merginos siuvasi tautinius drabužius, audžia juos-tas. Smagiai besidarbuojant ir bičiuliškai bendraujant daugeliui tas buvimas tampa gyvenimo būdu, tad yra ir tokių, kurie, užaugę ir baigę mokslus, vis tiek būna

kartu. Taip D. Juška iš savo mokinių išsi-
augino ir antrąjį vadovą. Artūras Sinkevi-
čius, etnokultūros mokytojas metodinin-
kas, taip pat liaudies instrumentų meistras,
vadovauja „Gilės“ folkloro ansamblui ir
kapelai „Lipk ant sienų“. 2008 metais abu
mokytojai buvo įvertinti Lietuvos kultūros
ministerijos premija už vaikų ir jaunimo
kultūrinę edukaciją.

„Gilės“ dainininkai ir muzikantai jau yra
išleidę kompaktines plokšteles *Ant aukštojo
kalnelio* (2005) ir *Žaliam beržynėly* (2009).
Lietuviškos dainos – jau trečioji. Plokštelės
dėklo atvarte jos sudarytojai rašo:

Beveik šeši tūkstančiai dainų, surinktų An-
tano Juškos (daugiausia Veliuonos apylin-
kėse XIX a. antroje pusėje) ir išleistų jo
brolio Jono Juškos Kazanėje, šandien su-
gulusios į penkis storus tomus. Tekstuose –
XIX a. antros pusės Lietuvos kaimo bui-
tis, būtis, karai, palydos anapilin, šventės
ir kasdienybė. Tai tarsi inkliuzai gintare,
pasiekę šiandieną. Kiek neįprasta kai kurių
dainų melodika.

Kartu su Gilės ansamblio balsais plokš-
telėje skamba kanklės, lumzdeliai, smuikai,
dūdmaišis, manikarka, basetlė, mandolina,
dzinguliai, būgnas, lūpinė armonikėlė, gi-
tara. Jūsų klausymui – dvidešimt dvi šešia-
tūkstantosios Antano Juškos lobio dalys.

Beje, plokštelė išleista jų pačių – „Gi-
lės“ įrašų studijoje, konsultuojant ir ko-
reguojant Doniui (Donatui Bielkauskui).
Didžioji tiražo dalis, kaip ir buvo numatyta
projekte, padovanota mokyklų ir viešo-
sims bibliotekoms, kad būtų kuo plačiau
ir patogiau prieinama visuomenei. Su li-
kusių plokštelių glėbiu jaunieji atlikėjai
keliauja pas bičiulius: pristatymo koncertai
buvo surengti Vilkijos Antano ir Jono Juš-
kų muziejuje, Vilniaus mokytojų namuose,
pasidžiaugta su mokyklos bendruomene,
kitų metų sausio mėnesį ketinama prisi-
statyti ir platesnei Kauno visuomenei.

Didelį įspūdį besiklausantiems palieka
jaunuolių gebėjimas savitai perteikti neį-
prastą Veliuonos krašto melodiką, jos vin-
grybes. Kadangi pateikjė balsai anuomet
nebuvo įrašyti garso atkūrimo aparatais, tai
dainininkams, iš natų bandantiems atkurti
suderintą melodiją bei teksto vienovę, rei-
kia visus muzikinio rašto neužfiksuotus iš-
vingiavimus, intonacinius niuansus tikrinti
savo pačių sielos ir balso stygų virpesiais.
Gera girdėti, kaip ansamblio vadovams pa-
vyksta suvaldyti tokio plataus diapazono,
tokius įvairialypius dainorėlių balsus, kad
jie skambėtų laisvai ir nuoširdžiai, liudyda-
mi, jog prieš šimtmečius išdainuotas gyve-
nimas yra suprantamas ir dabartiniams jau-
nuoliams, kuriantiems savąjį – visai kitokį,
visai skirtingomis aplinkybėmis. Iš didelio
Juškų dainų lobyno ansambliciai pasirin-
ko labiausiai prie širdies lipusias dainas ne
tik savo pačių malonumui, bet ir su gražia
viltimi paskatinti kitus ansamblius ar atlikė-
jus, pasiklausius „Gilės“, ieškoti savųjų ga-
limybių tęsti ir naujai „prisijaukinti“ mūsų
liaudiškojo dainavimo tradiciją, atkapstyti iš
po užmaršties dulkių ir prikelti gyvenimui
daugybę rankraščiuose ir knygose glūdinčių
brangenybų. A. Sinkevičius labai nudžiuo-
go vienoje iš šiemetinių mažiesiems skirtų
advento popiečių išgirdęs nepažįstamą pra-
dinukę, pareiškusią, jog ji dainuosianti dai-
ną „Kad aš jojau per girelę“, kurią išmokusi
iš plokštelės *Lietuviškos dainos*. Šioji daina
plokštelėje atliekama vyrų su įdomiu muzi-
kiniu pritarimu, smagiu raitelių ritmu. To-
kių įdainuota bent kelios: „Kad aš jojau per
lankelę“, „Ei, jojau jojau“... Vaikai renkasi
intuityviai – tai, kas jiems gražiausia, ir toks
pasirinkimas būna pats tinkamiausias.

Vyrų dainos liejasi energingai ir įtai-
giai – daugelis ansamblių pavydi „giliu-
kams“ tokio šaunaus pulko dainuojančių
vaikinių. Savitai suskamba „Augin tėvas du
sūniuku“ – ne Jono Basanavičiaus užrašyta

karinė, bet Antano Juškos – piršlybų daina, „Augo girioj uoselis“ ir kitos. Ypač žavi susikaupus, mažliai išvedžiojama jūreivių, o šiuo atveju gal derėtų sakyti – Nemuno upeivių, daina „Ei matros matros“.

Išskirti ir pagirti vien vaikus būtų ne-teisinga. Kanklių pritariai sidabru nuskar-dena aukšti, galima sakyti, dar vaikiški mer-gaičių balsiukai, dainuojantys „Ant kalno malūnėlis“, iškart po jų vyresnės merginos posmuoja „Augino močiūtė“. Tai toji pati viens žinoma „Tris dienas tris naktis“, kurią harmonizuotą praėjusiam amžiuje išgarsino mūsų garsusis tenoras Kipras Petrauskas, tačiau „Gilės“ ansamblio ji pasemta iš gilesnių tautosakinės atminties klodų ir yra ilgesnė. Patys mažiausi ansambliciai įdainavo, kaip jiems ir pridera, vaikišką kumuliatyvinę dainelę „Aš pamačiau kukutį“. Atsiskleidė visos kartos, tačiau galingiausios dainos vis dėlto yra tos, kurias dainuoja visi, kai į vieną raišką susipina įvairaus amžiaus, brandumo, skirtingų tembrų balsai. Tai – didžiulė jaunatviško ansamblio galia, leidžianti jam ne tik perimti, bet ir subtiliai perkurti pagal savo galimybes bei supratimą senąsias dainas.

Dar viena svarbi „Gilės“ sėkmingai panaudota įtaigos priemonė, patraukianti ir užburianti klausytojus, – įdomiai parinktas kuo įvairiausių instrumentų derinimas dainų muzikiniam apipavidalinimui. Pasak žinovų, tai geba nedaugelis Lietuvos tautiškosios muzikos interpretuotojų. A. Sinke-

vičius – vienas iš jų. Jis ne tik parengė visą dainų instrumentinį aptaisymą, bet ir pats įrašė kompaktinę plokštelę.

Taigi Kauno Jono Pauliaus II gimnazija, pastatyta ant žemės, kuri priklausė knygnešiui Mykolui Račkui, anksčiau besivadynusi „Ažuolo“ – lietuvių tautinės tvirtybės simbolio – vardu, prasmingai pasirinkusi etninės kultūros, pilietiškumo, krikščioniškosios moralės ugdymo vertybes, nūnai gali didžiulius „Gile“ – kultūrai įgyventoje žemėje, palankioje aplinkoje išaugusiu jaunų brandžių asmenybių pulku, kurio darbai 2003 metais buvo įvertinti „Aukso paukšte“. Nuo medžio, kuriame susukusi lizdą toji dainuojanti paukštė, kaip prinokusios gilės byra svarbią išliekamąją vertę turintys darbai – įrašai. Senosios dainos, perdainuotos jaunų balsų, mums, jau kito amžiaus žmonėms, perteikia anuometines grožio pajautas, priartintas nūdienos sampratai, o per įrašus tie žodžiai ir melodijos kelias tolyn į ateitį, liudydamos tautos dvasios galias kaskart naujai atgimti.

Plokštelei apipavidalinti vykusiai panaudotas rinkinio *Lietuviškos dainos* viršelio motyvas tarsi primena, jog tikrosios vertybės visada išlieka aktualios, o pridėtos brolių Juškų nuotraukos rodo jaunųjų dainininkų pagarbą tautosakos rinkėjams ir leidėjams, iš tolimos praeities perdavusiems tas vertybes. „Gilės“ žygeivių ir folkloro klubui norėjęsi palinkėti, kad ir jau nuveikti, ir dar būsiami jų darbai būtų supratingai vertinami tiek dabar, tiek prabėgus amžiams.

Grażina Kadžytė